1938 ий
10
МАРТ
№ 22 (405)
Акшэ 5 ыр.

8-шэ ИЙ ЛЭКТЭШ

Чыла эллаСэ пролэтар-шамыч, ушныза!

ВЛКСМ Маробком дэн Горком орган

Рвезэ коммунист

ТУШМАНЫМ ЙӦРШЭШ ПЫТАРАШ

Право-троцкистский бандит кашак Бухарин, Рыков, Йагода, Чэрнов, Гринько да пролэтар суд ончылно шинчышэ моло сволоч кашак фашизмын агэнтшэ лийын, кэчын Совэт Ушэм ӱмбак кэржалташ сарым тарваташ йамдылалт шогэныт. Нуно гад кашак мэмнан кэчын пэлэдшэ, кушкын, вийаҥын шогышо социалистичэский элнам шалатэн, капитализмым восстановитлаш ваҥэн коштыныт. Тидэ гнусный бандэ кашак Совэт Ушэм дэч Бэлоруссийым—польский панлан, Украиным—гэрманский фашизмлан, Приморьйэм—Иапонийлан, Срэднэ-Азиатский рэспублик-шамычым да Сэвэрный Крайым—английский банкир-шамычлан ужалаш йамдылалт шогэныт. Нинэ подлый шпион, дивэрсант, родина дэнэ торгайшэ гад кашак калыкын эн шыдэ осал тушманжэ Иуда Троцкийын да национал фашист-шамычын заданьышт почэш социалистичэский родина дэнэ торгайэн шогэныт.

Социалистичэский йал озанлыкыштэ пльэмӓнной вольыкым пытараш, вольыкым осал чэр дэнэ заразитлаш, трактор-шамычын строй гыч луктэдаш, киндым локтылаш шпион, бандит-шамыч Чэрнов, Рыков да молат гэрманский фашист-шамычын пумо врэдитэльский заданьыштым шуктэн шогэныт. Ик Бэлоруссийыштэ гына 30 тӱжэм вуй сай имньым пуштэдэныт.

Тыгак буржуазный националист б а н д и т Ходжайэв дэн Икрамов Узбэкистаныштэ коллэктивизаций пашам кӱрлын, сэвооборотым лӱмын пужгалэн, шолководствым, к ӱ к ш ӱ урожай хлопок налшашым чараклэн, колхоз озанлыкым подрыватлэныт.

Российсэ кугыжан провокаторно Зэлэнский рэвольуционэр-шамычым кугыжан охранкылан прэдавательшэ, „право-троцкистский блокын" дирэктивыжэ почэш тӱжэм кэвытым сакыр, шинчал, тамак, адак эн кӱлэшан сату дэч посна коденыт. Тыгэ тудо посна потрэбитэль-шамыч коклаштэ нэдовольствым шарэн шогэн, партий дэн правитэльствэ вуйлатышэ-шамыч ваштарэш шогалтынэжэ улмаш. Врэдитэль, дивэрсант, шпион, буржуазный националист Гринько совэтский тэҥгэм лушкыдэмдэн, пашазэ дэн служышо-шамычлан пашадар пумашым чараклэн шогэныт.

„П р а в о - троцкистский блокын" да национал-фашизмын шпионжо, дивэрсант, бандит кашак озанлыкын чыла отраслыштат дивэрсионный актым ыштылыныт.

Троцкистско - бухаринский гад кашак шэм кышкэ сэмын совэт мландэ ӱмбалнэ нушкын коштыныт. Нуно сволоч кашак колхоз пасуштo трактор оравам кучэн чарынэшт ыльэ, но мэмнан Совэт Ушэмыштэ трактор, комбайн вийан улыт, нуным лавраш пызырэн кодыш.

Шпион, дивэрсант, пуштэдышэ кашак социалистичэский родиналан измэным ышташ шонышт гынат славнэ наркомвнудэлэц-шамыч Н. И. Йэжов вуйлатымэ почэш нунын шакшэ чурийышт гыч маскым кушкэдын, нуным разоблачитлэн.

Совэт Ушэмын 170 миллионан калыкшэ коммунист партий, тудын вождьшо Вэликий И. В. Сталин йолташ вуйлатымэ почэш социализмэ ыштымаштэ кэчын ончыко утыр вийан каэ. Шуко миллионан совэт калык шкэнжын славный судшо дэчын ик йӱк дэнэ йодэш: тушманым лӱйаш! Гадлан шӱгар! Родиналан измэным ыштышэ кашакым лаштырташ!

Куатлэ элын кугу калыкшын йодмыжым совэт суд шукта. Нинэ гад кашакым уло совэт калык судитла.

ДОЛОЙ МЛАНДЭ ӰМБАЧЫН!

Тачэ кугу суд.
Шыдэ тидэ суд.
Тидэ суд—калыкын
Кугу вийан калыкын.
Айдэмэ тукымым
Карғаш шочшо-шамыч
Шинчат тачэ туштo
Коло ик оршо пий!
Шыдэ тачэ тэмын,
Ташлэн туд тачэ.
Кугу мэмнан шыдэ—
Кугу тудын вий.
Иуда Троцкий—
Фашист проститутка,
Тӱҥыштэ мо шакшэ—
Тудлан тудо символ;
Бухарин пийжэ,
Чыла моло игышт,
Долой мландэ ӱмбачын!

Тэндан тидэ—пийал.
Нуно вучышт кэчым,
Омэш ужыч сарым.
Йомо
Омо!
Иэжов тудым кусарыш;
„Пульа—тэндан пийал!"
Мэмнан эрык калык
Огэш мод тушман дэн,
Тудын йӱкшӧ иктэ:
— Пуштaш шакшым
шакшын!
Мэмнан эрык шӱмна,
Чаплэ айдэмэ лӱмна
Йодэш лачак иктым:
— Долой мландэ
ӱмбачын!

ГЭОРГИЙ ЙЭФРУШ.

АНТИСОВЭТСКИЙ „ПРАВО-ТРОЦКИСТСКИЙ БЛОК" ПРОЦЭСС

КАЛЫК СУД ОНЧЫЛНО*)

2 мартыштэ 12 час кэчывалым Москоэш антисовэтский „право-троцкистский блок" шайкым судитлымаш тӱҥальэ.

Нинэ шпион, родинлан измэным ыштышэ, тэррорист, врэдитэль кашакым СССР Вэрховный Судын Войэннэ Коллэгийжэ судитла. Судын составшэ тыгай: прэдсэдатэльствуйущий — СССР Ушэм Вэрховный Суд Войэннэ Коллэгий Прэдсэдатэль армвойэнйурист В. В. Ульрих. Суд члэн-шамыч — Войэннэ Коллэгий прэдсэдатэльын з а м э с т и т э л ь ж э корвойэнйурист И. О. Матулэвич, диввойэнйурист—Б. И. Йэвлэв, Судын запасной члэнжэ бригвойэнйурист И. М. Зырьянов.

Обвинэным СССР Прокурор А. Я. Вышинский поддэрживатла.

Антисовэтский „п р а в о-троцкистский блок" процэсс эртарымэ Сойуз пӧртын Октьабрьский залыштыжэ Моско оласэ завод дэн фабрикласэ пашазэ-шамычын, совэтский общэствэнностьын, Иошкар Армийын прэставитэльышт-шамыч улыт. Совэтский дэн вэс эллаСэ газэт-шамычын коррэспондэнтшыт, дипломатичэский корпус члэншамыч улыт.

ПОДСУДИМЫЙ БЭССОНОВ ДЭЧ ИОДЫШТМАШ

Суд пэрвойак подсудимый Бэссонов дэч йодыштo. Тудо—шукэртак калык тушман улмаш, эсэр-шамычын кулацкий контррэвольуционный партийын члэнжэ лийын. Бэссонов врэдитэль, шпион, дивэрсийын ыштышлан 1920 ийыштэ большэвик партийыш пурэн.

Судышто Бэссонов Троцкий, Пӓтаков да Крэстинский дэнэ кыл кучымыжым да нунын п о д л ы й заданьыштым шуктэн шогымыжо нэргэн каласкалэн.

— Троцкистский дэйатэльность корныш тый кунам шогальнат? — манын Вышинскийын йодмыжлан тушман Бэссонов тыгэ ойлэн.

—1931 ийыштэ мый СССР-ын Бэрлинский торгпрэдыштыжэ пашам ыштэнам да торговый политик отдэлым вуйлатэнам. 1931 ийыштэ Совэт правитэльствын гэрманский промышлэнникшамыч дэнэ крэдитым пумо шотышто пэрэговорым эртарымэ процэсыштэ мый пэрэговорышто ик эн активнэ фигурыш лэктынам. Тидэ нэгызэш троцкистский организацийыш м ы й ы м шупшылшо Пӓтаков дэнэ чак кылдалтынам...

Пӓтаков мыйын ончылан тыгай задачым шындэн— Троцкий дэнэ эрэак кыл кучымашым организоватлаш. Тудын дэнэ тидэ тэмэ дэнэ ик мыньар кана мутланымэк (тидэ 1931 ий мартэ тӱҥалтышыштэ ыльэ) да тудын каҥашыжэ почэш мый Пӓтаковын рэкомэндатэльнэ запискыжэ дэнэ Бэрлиныштэ Троцкийын эргыжым — Сэдовым мунам да тудын коч Троцкийлан Пӓтаковын пэрвой письмажым пуэнам.

Подсудимый Бэссонов Пӓтаковын письмажым пумо годым Сэдовлан 2.000 нэмэцкий маркым пуэн. Тидэ оксам Пӓтаков Совэт кассэ гыч шолыштын улмаш.

Вара Бэссонов Троцкий дэнэ личнэ кыл кучаш тӱҥалын. Тидым ыштaш Бэссоновлан троцкист—инжэнэр Райха-Иогансон полшэн. Иогансонак Пӓтаковын письмажым Троцкийлан, а Троцкийын письмажым Пӓтаковлан пэрэдаватлэн шогэн. Тыгакак Крэстинский дэнэ Троцкийым вашлийыктэн. Вашлиймаш 1933 ийыштэ Мэраныштэ (Италийын курортный олажэ) лийын.

Бэссонов тидэ вашлиймаш кузэ лиймэ нэргэн каласкалэн. Тунам лачак Крэстинский эмлалташ кайэн улмаш, кайшыжа Бэрлиныш пурэн. Бэрлиныштэ тудо Гитлэр дэкэ чаклийын шогышо фашист Розэнбэргын гэрманский фашист - шамычлан С о в э т Ушэм дэч Украиным шупшын налаш полшымо шотышто троцкист-шамыч дэнэ кутыраш шонымыжым палэн налын. Вара тидын нэргэн Крэстинский Троцкий дэнэ каҥашаш шонэн. Бэссонов тидын нэргэн Райха-Иогансоным ӱжэш да и Райха вашлиймашым устроитлэн.

Тидэ жапыштэ Бэссонов СССР-ын Бэрлинысэ полпрэдшэ лийын. Тудо тыгэ ойла: мыйым тидэ постыш назначатлымэ годым Крэстинский Г э р м а н и й дэн СССР коклаштэ нормальнэ дипломатичэский дэн озанлык отношэньым кӱрлаш тыршаш шӱдэн.

Бэссоновлан Троцкийат тыгайак заданьым пуэн. Нуно 1934 ийыштэ Парижэш вашлийыныт. Тунам Троцкий Бэссоновлан СССР-ысэ троцкист - шамыч активнэ дэйствоватлышаш улыт, Сталиным да тудын соратникшэ-шамычым пуштaш кӱлэш, тыгакак Максим Горькийым обӓ з а т э л ь н э пуштaн кӱлэш манын, ойлэн.

Бэссонов 1936 ийыштэ шыжым М о с к о ш толын. Тыштэ тудо Крэстинский дэнэ вашлийын. Т у н а м Крэстинский Пӓтаковым, Радэкым арэстоватлымэ, мэмнан паша пужла, мыйымат тачэ-эрла арэстоватлат, манын ойлэн. Туйамак Крэстинский Бэссоновлан тидын нэргэн Троцкийлан пэрэдаватлаш, да гэрманский фашист кашак о н ч ы л а н СССР ӱмбак вашкэрак кэржалташ вопросым шындэн.

ПОДСУДИМЫЙ ГРИНЬКО ДЭЧ ИОДЫШТМАШ

ССР Ушэм Вэрховный Суд Войэннэ Коллэгийын 2-шо мартысэ кас засэданьыжэ подсудимый Гринько йодыштмаш дэнэ тӱҥалэш. Гринько —„право-троцкистский блокын" ик видный участникшэ, фашистский развэдкын агэнтшэ, Совэт Ушэмын финансыжэ шотышто врэдитэль.

Прэдварительный слэдствийыштэ пумо наказаньым тичмашын подтвэрждатлэн. Гринько СССР ваштарэш йатыр пэш нэлэ прэступлэньым ыштэнам, манын признатла.

Гринько признатла: тудо Шумский да моло-шамыч дэнэ пырльа Совэт власть ваштарэш йатыр ий годым активнын шолып кучэдалын, повстанчэский отрьадшамычым организоватлымаштэ, тугак Совэт эл тэрриторийыш дивэрсант-ш а м ы ч ы м, пэтльуровский эмиссар - шамычым да нунылан оружийым кондылмаштэ участвоватлэн. Националистичэский организацийым тӱжвакэ лукмэкат, Гринько прэдатэльский пашашым чарнэн огыл. Тудо тушман развэдкэ дэнэ кылдалтын. Гринько тыгэ о н ч ы к т а: 1935 ийыштэ тудо Льубчэнкон прэдложэньыжэ п о ч э ш Украиныштэ тидэ мартэ ышталтшэ национал-фашистский организацийыш пурэн.

Украинский национал-фашист - шамыч шкэнжын задачыштлан Совэт Ушэм ваштарэш фашист государство-шамычын вооружонно нападэньыштым организо-

МУЧАШЫЖЭ 2-шо могырышто.

*) Антисовэтский „право-троцкистский блок" процэсс гыч кӱчыкын почэтлэна.

АНТИСОВЭТСКИИ „ПРАВО-ТРОЦКИСТСКИИ БЛОК“ ПРОЦЭСС

Подсудимый Гринько дэч йодыштмаш

(МУЧАШ)

ватлымым шындэныт. Тидлан лийын Украинский национал фашист-шамыч „право троцкистский блок“ дэнэ, войэннэ заговорщик Тухачэвский да моло шамыч дэнэ кылдалтыныт. Тидэ жапыштак Гринько, шкэнжын ойлымыжо почэш, Совэт Ушэмлан ик тушман государствын „влийатэльный кругшо“ дэнэ кылым ышта. Посрэдникшэ — Крэстинский.

Гринько антисовэтский „право-троцкистский блокын“ пэш видный заправилжэ-шамыч дэнэ — Гамарник, Рыков, Пӓтаков дэнэ кылдалтын ыльэ. Блокын главный ставкыжэ, онычкта Гринько, фашистский агрэссор-шамычын интэрвэнцийыштлан ӱшанымаш ыльэ.

Государствэннэ обвинитэль Вышинский йолташ йатыр вопросым пуэдэн „право-троцкистский блокын“ тэррористичэский пашажым палэн налэш. Тидэ прэступно паша, Гринькон признатлымыжэ почэш, калык тушман Троцкийын дирэктивыжэ почэш орудоватлышэ заговорщичэский организацийын ик тӱҥ задачыжэ ыльэ.

— Йэжовым корандаш палэмдалтын ыльэ, — онычкта Гринько.

— Мо тугай корандымаш лийэш? — йодэш государствэнный обвинитэль.

— Корандаш, тидэ значит пушташ, — вашмутым пуа Гринько. Умбакыжым тудо судлан „право-троцкистский блокын“ тидэ чудовищный пашалан могай исполнитэль - шамычым ойыркалэн погымо нэргэн каласкала. Гринько тугак онычкта, кузэ тудо „право-троцкистский блокын“ кӱштымыжӧ почэш финансовый озанлык дэн товарооборот шотышто врэдитэльствым шуктэн шогэн, налоговой политикым кадыртылын, шэмэр-шамычын интэрэсышт ваштарэш финансовый контрольым лушкыдэмдэн, капитальнэ строитэльствым кӱрыштэдэн, йал озанлыкым йоҥылыш финансироватлэн, товарооборотым йоҥылыш планироватлэн, калыкым игылтын — калыкын тидэ прэзрэннэ тушманжэ-шамычын ыштымэ прэступно паша тыгай.

ПОДСУДИМЫИ ЧЭРНОВ ДЭЧ ИОДЫШТМАШ

2 март кас засэданьыштэ 8 часат 30 минутышто подсудимый Чэрнов дэч йодыштмаш тӱҥалэш. Ожнысо мэньшэвик, Чэрнов коммунистичэский партийыш, шкэнжын ойлымыжо сэмын, формальнэ пурэн. Чэрнов партий дэн Совэт власть ваштарэш активнын кучэдалмыжым признатла. 1928 ийыштэ тудо правый - шамычын контррэвольуционный организацийыш пура, тудо Совэт власть ваштарэш сэрэдньак шамычым сырыкташлан, крэсаньык-шамыч коклаштэ нэдовольствым шарашлан пашам кузэ ыштышаш нэргэн Рыков дэч указаньым налэш.

1928 ийыштэ, подсудимый Чэрновын границэ вэс вэлкэ эмлалташ кайаш тарванымыжэ годым, Рыков тудлан Бэрлиныштэ Дан дэнэ кылдалташ, Дан дэч капиталистичэский эл-шамычын общэствэннэ мнэньыштым Совэт Ушэм ваштарэш нӧлталаш йодаш, второй Интэрнационал лидэр-шамыч коч Совэт Ушэм дэк тушманын онычмашым вийаҥдаш, элыштэ „право-троцкистский блокын“ властьым шупшын налмэкыжэ нунын полышыштлан ӱшан лийаш заданьым пуэн. Тидэ бэсэдыштэ Рыков дэн Чэрнов дэч посна Томский участвоватлэн. Рыковат, Томскийат Чэрнов дэч трэбоватлэныт: Чэрнов Данлан вигак каласыжэ, „право-троцкистский блок“ властьыш толэш гын, тудо буржуазнэ эл-шамыч дэнэ экономичэский порьакан кэлшымашкэ вэлэ огыл, но тэрриториальнэ уступкышкат кайа. Рыков Чэрновлан буржуазный пэчатьыш совэт дэйствитэльностьым йоҥылыш сӱрэтлэн онычктышо тэндэнциозный увэртымашым пуаш кӱшта.

Вышинский. (Рыковлан). Тый Чэрновлан Бэрлиныштэ Дан дэнэ кылдалташ кӱштэнат?

Рыков. Да.

Умбакыжым прокурор Вышинский йолташын вопрос-шамычлан пумо вашмутышто Рыков увэртара: тудо мэньшэвистский „Социалистичэский вэстникым“ Совэт Ушэм ваштарэш виктарымэ матэриал-шамыч дэнэ эрэак снабжатлэн.

Чэрнов умбакыжым Рыковын кӱштымыжым шуктымо да Дин дэнэ мутланаш тӱҥалмыжэ нэргэн ойла.

Вышинский. Обвиньайэмый Рыков, Чэрнов тыйын поручэньэтым шуктымыж нэргэн тланэт ойлэн?

Рыков. Подтвэрждатлэм. Чэрнов кӱштымашым шуктэн.

Подсудимый Чэрновын показаньыжэ гыч умбакыжэ палэ лийэш, Чэрновын Бэрлиныштэ лиймэ жапыштыжэ тудым нэмэцкий развэдкэ вэрбоватла. Чэрнов Совэт Ушэмыш „Рэйнольд“ кличкан шпион лийын пӧртылэш.

Икмыньар жап гыч Москошто Чэрнов дэк нэмэцкий журналист Пауль Шэффэр мийэн да тудын дэч промышлэнность сату запас нэргэн, хлэбозаготовкын кузэ каймыжэ нэргэн да моло шпионский свэдэньэ-шамычым трэбоватлэн. Шпион Чэрнов чыла тидэ свэдэньым нэмэцкий развэдкылан пуэн.

Чэрновын умбакыжым онычктымыжо гыч койэш, тудо нэмэцкий развэдкын да „право-троцкистский блокын“ заданьышт почэш киндым шӱйыктэн да заражатлэн. Чэрнов судышто онычкта, кузэ тудо йал озанлыкыштэ шкэнжын прэступно пашажым организоватлэн, кузэ тудын заданьыжэ почэш вольыклан чумам прививатлэныт, плэмэнной производитэль-шамычым шӱшкылыныт. Обвиньайэмый Чэрновын заданьыжэ почэш ала мыньар лу тӱжэм сӧснам пытарымэ.

Вышинский. Тидлан нэмэцкий развэдкэ дэч мыньар налынат, шарналтэн от кэрт мо тый?

Чэрнов. 30 тӱжэм нарэ нэмэцкий маркым да 150 тӱжэм совэтский тэнгэм.

Чэрновын онычктымыжо почэш Рыков тудын дэнэ кажнэ вашлиймэ годым йал озанлыкыштэ диварсионный дэн врэдитэльский пашам вийаҥдаш трэбоватлэн.

ПОДСУДИМЫИ ИВАНОВ ДЭЧ ИОДЫШТМАШ

СССР Вэрховный Суд Войэннэ Коллэгийын 3 мартысэ эр засэданьыштыжэ пэрвойак посудимый Иванов йодышталтэш. Кугыжан охранкын опытан провокаторжо, варажым английский развэдкын шпионжо, Иванов подпольный антисовэтский „право-троцкистский блокын“ ик активный участникшэ улмыжым признатла. Иванов онычкта — тудо альэ 1911 ийыштак Тулаштэ жандармский управлэньын платный ангэтшэ лийын, ротмистр Маматказинын вуйлатымыжэ почэш „воспитатлалтын“. Онычыч Тулаштэ, а варажым Москошто унивэрситэт студэнт улмыжо годым Иванов рэвольуционно пашам ыштышэ посна йолташ-шамыч ӱмбак охранкылан доноситлэн, студэнчэский забастовко-шамычым прэдаватлэн, студэнтчэский организацийлаштэ рэвольуционный движэньэ нэргэн жандармский управлэньылан информироватлэн.

Подсудимый Ивановын „политичэский дэйатэльностьшо“ тыгэ тӱҥалын.

Прокурор Вышинский йолташ большивистский партийыш кузэ пурымыжо нэргэн подсудимыйлан йатыр вопросым пуа. Иванов тидым 1915 ийыштэ жандармский подполковник Колоколовын кӱштымыжӧ почэш ыштымыжым признатла.

Вышинский. Значит, тый партийыш Московский охранкэ подполковник Колоколовын указаньыжэ почэш пурэнат?

Иванов. Да.

Вышинский. Провокаторский цэль дэнэ?

Иванов. Да, провокаторский цэль дэнэ.

Умбакыжым йодыштмаш тугыч палэ лийэш: рэвольуций дэч вара Иванов Совэт власть ваштарэш кучэдалаш тушман вийым мушашлан чыла ыштэн. Шкэнжын ойлымыжо сэмын, Иванов, вильа ӱпшыш чоҥэштылшэ шэм корак сэмын, чыла тӱрлӧ тушман-шамыч группыш ушнылын.

Умбакыжым Иванов онычкта, кузэ тудо 1918 ий тӱҥалтышыштэ Бухарин дэнэ кылдалтын партий ваштарэш подрывной пашам ыштэн, кузэ „лэвый“ коммунист - шамыч Лэниным пушташ шонэныт, кузэ Бухарин дэнэ тудын кылжэ кажнэ ийын пэнгыдэм толын. 1928 ийыштэ, Ивановын Сэвэрный Кавказыштэ паша ыштымыжэ годым, Бухарин тудлан тушто правый-шамычын подпольный группым организоватлаш, Сэвэрный Кавказым русский Вандэйыш савыраш, тушто кулацкий восстаньым тарваташ дирэктивым пуэн. Ивановын онычктымыжо почэш, правый-шамычын группыжо ыштатын. Тудо тушман элэмэнт-шамыч дэнэ кылдалтын да кулацкий восстаньым обэспэчитлашлан чыла ыштэн.

Но кунам кулацкий восстаньэ план сӱмырлэн да Иванов Сэвэрный крайыш куснэн. Бухарин, Ивановын ойжо почэш, у установкым пуа, — интэрвэнт - шамычын нападэньышт годым Совэт власть сэҥалтмым йамдылаш, диварсионно да врэдитэльский пашам шараш, тэррористичэский группо-шамычым организоватлаш да, пытартышлан, иностраннэ государствэ - шамычлан пайдалын шпионажым шуктэн шогаш. Иванов английский развэдкым кузэ обслуживатлышаш нэргэн тудлан Бухаринын пумо наставлэньыжым подтвэрждатла.

ПОДСУДИМЫИ ЗУБАРЭВ ДЭЧ ИОДЫШТМАШ

Варажым подсудимый Зубарэв дэч, „право-троцкистский блокын“ ик активнэ участникшэ, кугыжан охранкын агэнтшэ, фашистский шпион дэч йодыштмаш тӱҥалэш. Зубарэв прэдваритэльный слэдствийыштэ пумо шкэ показаньыжым тичмашын подтвэрждатла.

Правый-шамычын контррэвольуционно организацийыштэ Зубарэвым 1929 ийыштэ правый - шамычын ик главарьышт Смирнов завэрбоватлэн. Вашкэ Зубарэв Рыков дэнэ кылым ыштэн. 1930 ий майыштэ Рыков Свэрдловскыш областной партийнэ конфэрэнцийыш мийэн ыльэ. Конфэрэнций жапыштэ Рыков кугыжан охранкын агэнтшэ Зубарэв дэнэ вашлийын да тудлан Смирновын ойлымыжо почэш, тудым правый-шамыч антисовэтский организацийын активный участникшэ улмыжым шинчымыжэ нэргэн да тудын дэнэ „мутланаш“ шонымыжо нэргэн увэртарэн. Мутланымаш лийын. Рыков Зубарэв дэч Уралыштэ контррэвольуционно правый организацийын состойаньыжэ нэргэн да тудын врэдитэльский, антисовэтский пашажэ нэргэн тичмаш информацийым налын. Тудо Уральский областьыштэ правый - шамычын подрывной, подлый пашаштым сайлан шотлэн да тудым шараш, тидэ шотыштак коллэктивизацийлан саботажым организоватлаш, колхозлаштэ посэвной кампанийым кӱрлаш, товарооборотым дэзорганизоватлаш, тугак контррэвольуционно пашалан троцкист, зиновьйэвэц, эсэр-шамыч дэнэ, Совэт власть дэкэ тушман шонышо чыла элэмэнт-шамыч дэнэ иктыш ушнаш указаньым пуэн.

Прокурор Вышинский йолташын вопросыжлан подсудимый Рыков Зубарэвын показаньыжым тичмашын подтвэрждатла.

Умбакыжым Зубарэв Уралыштэ, а варажым СССР дэн РСФСР Наркомзэмыштэ шкэнжын врэдитэльский, дивэрсионный пашажэ нэргэн каласкала. Тидэ жапыштак тудо ик иностраннэ государствысэ фашистский развэдкын шпионжо ыльэ да тушко сэкрэтнэ свэдэньэ-шамычым эрэак пуэдэн. Наркомзэмыштэ Зубарэв тэррористичэский группо-шамычым организоватлылын да шкэжат тидэ группо-шамычын активнэ участникшэ ыльэ.

Вышинский. Кӧн ваштарэш тэ злодэйский тэррористичэский актым ышташ шонэн улыда?

Зубарэв. Онычышо мэ конкрэтнэ нигӧмат пэрсональнэ онычктэн онал ыльэ, а вообщэ ВКП(б) Цэнтральный Комитэтын вуйлатышэ составшэ ваштарэш, тидэ шотыштак Политбӱро члэн-шамыч ваштарэш тэррористичэский актым палэмдэн улына. Мэ шкэнан положэньылан кӧра, шкэнан кыллан кӧра да тэррористичэский актым организоватлымэ шотышто кугу йӧн улмылан кӧра Молотовэш шогалынна...

Вышинский. Молотовэш — СССР Калык Комиссар-шамыч Совэт Прэдсэдатэльэш?

Зубарэв. Да, Молотовэш...

Вышинский йолташын вопросшо-шамычлан вашмутым пуэн, Зубарэв умбакыжым шкэнжын провокаторский пашажым кугыжан полицийын агэнтшэ лиймыжым признатла. Тудым охранкыш 1908 ийыштэ Котэльнич оласэ пристав Васильйэв вэрбоватлэн.

(МУЧАШЫЖЭ 3-шо мэгырыштэ).

АНТИСОВЭТСКИЙ „ПРАВО-ТРОЦКИСТСКИЙ БЛОК“ ПРОЦЭСС

Подсудимый Зубарэв дэч йодыштмаш

(МУЧАШ)

Туддэч вара Зубарэв ик вэр гыч вэс вэрыш кусныл коштын, кажнэ канажат вэс лӱм дэнэ—„Василий“, „План“, „Прокор“ лӱм дэнэ коштын, полицийлан рэвольуционэр-шамычым выдаватлэн.

Государствэнный обвинитэль Вышинский йолташын йодмыжо почэш суд свидэтэль шотэш ожнысо полицэйский пристав Васильйэв дэч йодыштын. Васильйэв кузэ Зубарэвым кугыжан охранкэ агэнтыш вэрбоватлымыжэ нэргэн каласкала.

* * *

3 мартысэ кас засэданьыштэ прокурор Вышинский йолташ подсудимый Раковский дэч подсудимый Крэстинскийын троцкистский пашажэ нэргэн йодыштэш.

Крэстинскийын ончыч ончыктымыжо нэргэн ойлымыжо годым, Раковский тудо „чынэш кэлшэн ок тол“ манын. Тудо зайавитла: Крэстинский активнэ троцкист ыльэ да тугак кодын. Раковский Крэстинскийын 1927 ийыштэ Троцкийлан колтымо письмажэ нэргэн ойла. Ончыч Крэстинский тудын дэнэ обыскым ыштымэ годым троцкизм дэч тудын корангмыжэ нэргэн тидэ письман копийжым мумо ыльэ, манын ончыктэн. Раковскийын ончыктымыжо почэш палэ лийэш: мут совэт пэчатьэш публиковатлалтшэ письма нэргэн ойлалтэш. Тидэ письма двурушничэский ыльэ манын Раковский каласа. Тидэ письмам опубликоватлымэ дэч вара тунамак Троцкий дэнэ мутланэн, Раковский тудлан каласэн, письма „алиби“ шотэш служитлаш гына ыштэлтын. Раковский 1927 ийыштэ Крэстинский дэнэ шкэнжын мутланымыжэ нэргэн, тудын кокла гыч Камэньэв дэнэ пырльа лийын Бэрлинэш мутланымэ нэргэн ончыкта да палэмда: тидэ письмам возымо годым Крэстинский чынжымак троцкист ыльэ. Крэстинский 1927 ий дэч варат троцкистак кодын; тидым пэнгыдэмдашлан Раковский Крэстинский дэч 1929 ийыштэ налмэ личнэ письмам ончыкта.

Раковскийын ончыктымыжо шотыштo Крэстинскийым йодыштын, прокурор тудлан вэщэствэннэ доказатэльствым прэдйавитла: Троцкий дэк 1927 ий 27 нойабрьыштэ Крэстинскийын колтымо письма копийым, 1928 ий 22 мартыштэ „Экономическая жизнь“ газэт рэдакцийыш Крэстинскийын колтымо письма тэкстым, Крэстинскийлан тудлан прэдйавитлымэ докумэнтын подлинностьшым, да тугак подсудимый Раковскийын чын ончыктымыжым признатлашыжэ логалын.

Вышинский. Тыгэ лиймэк процэссыш троцкистский провокаций дэч моло сэмын аклаш лийдымэ тыйын тэнгэчсэ зайавлэньэт мом ончыкта?

Крэстинский. Тэнгэчэ, подсудимый тэнгыл обстановко да обвинитэльнэ актым лудын пумаш нэлэ впэчатльэньэ, тидыжэ мыйын чэрлэ улмэм адак утларак нэлэмдэн, шойышт вожылмашым пэш чот шижмэ минутышто, мый чыным каласэн кэртын омыл, мый винаматан улам, манын каласэн кэртын омыл. Дэ, мый винаматан улам, манын каласышаш олмэш, мый йöршэш машинальнэ—укэ, винаматан омыл, манын вашмутым пуэнам..

... Мый суд дэч мыйын зайавлэньэм возаш йодам: мый, мланэм личнэ прэдйавитлымэ чыла обвиньэньыштэ шкэмым тичмашньэк винаматанлан шотлэм.

ПОДСУДИМЫЙ РЫКОВ ДЭЧ ЙОДЫШТМАШ

Суд подсудимый Рыковым йодыштмашкэ кусна.

Рыков ончыктымашыжым 1928 ий гыч шкэнжын подрывной подпольно паша ыштымашыжэ нэргэн тӱҥалэш. Тудо ойла: тудын дирэктившэ почэш тунам шуко правый-шамычым правый оппозицийыштэ шогымыштым конспироватлэныт. Тидэ группо гыч иктыжэ тунам ОГПУ прэдсэдатэльын замэститэльжэ улшо Йагода ыльэ.

— Йагода дэнэ тудо тэндан кадырым аралаш тӱҥалшаш нэргэн тэндан кэлшымашда ыльэ мо?—манын йодэш Вышинский йолташ. Рыков тидэ вопрослан утвэрдитэльнэ вашмутым пуа. Подсудимый Йагодат тугак прокурор йодмо годым тидэ прьамой измэнэ фактым пэнгыдэмда.

Рыков ончыкта: правый-шамыч контррэвольуционно организацийын Рыков, Бухарин, Томский вуйлатымэ шкэ цэнтржэ лийын. Тидэ цэнтр кулацкий повстанчэский выступлэньым, тудын кокла гыч Сэвэрный Кавказ дэн Сибирьыштэ организоватлышаш нэргэн ончыктымашым пуэн шогэн. Сэвэрный Кавказыштэ тыгай выступлэньым организоватлашлан лӱмынак Бухаринын ик эн лишыл соучастникшэ Слэпков командироватлалтын. Государствэннэ обвинитэльын вопросшылан Бухарин кулацкий восстаньым организоватлаш дирэктивым пумыжо нэргэн подвэрдитла.

Умбакшым Рыков правый шамыч контррэвольуционно организацийын тэррор шотышто прэступлэньышт нэргэн ончыкта. Правый-шамыч цэнтр тэррор нэргэн дирэктив-шамычым пуэн, тэррористичэский организаций-шамычым ыштылын. Рыков шкэжак правитэльствэннэ машина шамыч эскэрымашым налаживатлэн. Правый-шамыч Бухарин да эсэр Сэмьонов коч тэррористичэский актым организоватлымашкэ эсэровский тэррористичэский группым ушэныт. Пурла-шамыч цэнтрын одобритлымыжэ почэш Сэмьонов Сталин дэн Каганович йолташ-шамыч ӱмбак покушэньым йамдылэн. Тидым прокурорын йодыштмо дэнэ Бухаринат признатла.

Рыков признаватла: 1934 ийыштэ контррэвольуций шкэ вийжым иктыш ушаш тыршэн. Троцкист дэн зиновйэвэц-шамыч участвоватлыман Камэньэв, Пятаков, Йэнукидзэ составан цэнтрым ыштымэ, варажым тушко Рыков, Бухарин, Томский пурэныт.

Рыков онч'ыкта: 1934 ийыштэ XVII партийнэ сйэзд лийшаш ончылан контррэвольуционно организацийын вийжым кучылташ лиймаш кангашалтын. Право-троцкистский бандит-шамыч XVII сйэздым арэстоватлымэ планым кангашэныт. Заговорщик-шамыч ӱшанэныт: правитэльствэ вуйлатышэ-шамычым арэстоватлымэ жапыштак пэрэворотым ыштымашгэ ваштарэш шогалшэ рэспублик дэн областьласэ виднэ пашайэн-шамычымат арэстоватлаш лийэш. Тугэ гынат, тидэ план кӱрылтын. Заговорщик-шамыч ужыныт: элыштэ улшо положэньэ сэнгымашлан ӱшаным огэш пу, партийын сплочонностьшо, правитэльствын популярностьшо пэрэворот ышташ тöчымашым йöршэш авантьуристскийым ыштэныт.

Тунам правый-шамыч „у ориэнтацийыш“ куснат да тыштат, Рыков ончыктымо сэмын, тӱнжылан сарыштэ СССР-ын сэнгалтмашыжэ шындалтын. „Право-троцкистский блок“ цэнтр Карахан коч нэмэцкий фашист-шамыч дэнэ кылым ыштэн, тудо увэртарэн: нэмэцкий фашист-шамыч правый-шамыч власть дэкэ толын кэртмашкэ пэш кэлшышын ончат, нуно опрэдэльонно тэрриториальнэ уступкым ыштымэ условий дэнэ нунылан полшаш кэлшат. Рыков каласа: нэмэц-шамыч Совэт Ушэмым ужашлаш, СССР дэч национальнэ рэспублик-шамычым кӱрлаш настаиватлэныт.

Вышинский. Тый шкэ прэступно цэльышкэт измэным ыштэн кайэнат?

Рыков. Конэчнэ.

Умбакшым, СССР Прокурор Вышинский йолташын вопросшылан вашмутым пуэн, подсудимый Рыков „право-троцкистский блокын“ мом прэдставльатлымыжым ончыкта. „Блок“ составыш пурэныт: троцкист, правый, зиновйэвэц, эсэр, мэньшэвик-шамыч, национальнэ рэспубликласэ буржуазнэ-националистичэский группо-шамыч.

Тылэч вара Вышинский йолташ „право-троцкистский блокын“ поражэнчэский линийжэ нэргэн вопрос-шамычым раш палэн налэш. Рыковын ойлымыжо почэш, Бухарин тидэ линийым тыгэ формулироватлэн: интэрвэнт-шамычлан фронтым почаш. Бухарин тидым отрицатлаш тöча. Тугэ гынат, ваш-ваш йодыштмаш дэнэ поражэнчэствым сознатлашыжэ логалын.

КАПИТАЛИСТ ЭЛЛАСЭ ӰДРАМАШ-ШАМЫЧЫН ПРАВАДЫМЫЛЫКЫШТ

Шукэртэ огыл ик итальйан фашистский газэт тыгэ возэн: „Итальйанский йэш-шамыч тыгай состойаньыштэ илат, Италийыштэ колотка-шамыч аза шэпка-шамыч дэч изиш гына шукырак огытыл“.

Итальйан фашист шамыч йэшын состойаньыжэ вэрч Италийыштэ шочмаш изэмтолмаш да калыкын колмашыжэ йэшаралтмылан кöра вэлэ бэспокоитлат.

Шочмашын изэммыжэ йатыр капиталистичэский эл-шамычын правитэльствыштым шыгырэмдаш тӱҥалын. Фашист Гэрманийыштэ шочмашым шукэмдышаш нэргэн пропагандым колтат гынат, ий мучко тыштэ 700 тӱжэм аборт ыштымаш случайым рэгистрироватлымэ. Тушто ӱдыр налмаш дэн марлан каймаш эртак изэмын толэш: 1934 ийыштэ 254.160 брак ыльэ, а 1936 ийыштэ — улыжат 199.796 вэлэ.

Йорлылык, шужымаш, эрлалык кэчылан ӱшаныдымаш, шкэ эргышт-шамычын ончыклык илышыштлан ӱшаныдымаш—тэвэ капиталистичэский эллаштэ йэш шаланымашын причиныжэ. Нинэ причин-шамыч капитализм годым ӱдрамашын правадымылыкшэ дэнат пэнгыдын пижын шогат.

Совэт элыштэ ӱдрамаш—общэствын тичмаш праван члэнжэ, тудын ончылан илышыш кумда корно почылтын. Капиталистичэский общэствыштэ ӱдрамаш—калыкын эн правадымэ, эн чот эксплоатироватлалтшэ, эн угнэтьонный ужашыжэ.

Шуко йэвропэйский эллаштэ, тидэ шотыштак Гэрманийыштат, Италийыштат, Францийыштат, Австрийыштат да моло вэрэат, Йужный Амэрикын 16 государствыштыжэ, Йапонийыштэ, Китайыштэ, Йэгипэтыштэ, шуко колониальнэ эллаштэ ӱдрамаш чыла политичэский права дэчат лишитлалтын.

Фашист эллаштэ ӱдрамашым официальнак „низший порядкэ“ сущэстволан признатлымэ. Тудо фашист армийлан салтак-шамычым шочыкташ да шкэ марийжын йодмыжым шуктэн шогаш гына обязан. Тушто ӱдрамаш-шамыч высший учэбный завэдэнийлаштэ тунэмаш праван огытыл.

Буржуазный закон-шамыч ӱдрамашым пöрйэнг дэч тичмаш зависимостьаным ыштат. Францийыштэ ватэ марийжэ дэч посна пашаш пурэн, озанлык дэнэ распорьажатлэн огэш кэрт. Марий шкэ ойрлэн кайшэ ватыжым уэш шкэ дэкыжэ вийэш кондэн кэртэш. Италийыштэ ӱдыр ачажын разрэшэньэ дэч посна 25 ий мартэ марлан лэктын огэш кэрт. Йапонийыштэ марийжэ альэ ачажэ ватыжым альэ ӱдыржым публичный пöртыш ужалэн кэртэш.

Капиталист эллаштэ ӱдрамаш-шамычым фабриклаштэ, утларакшэ войэнный заводлаштэ пэш кумдан кучылтыт

Капиталист эллаштэ мӱшкыран ӱдрамаш-шамыч паша гыч лукталтыт. Ӱдрамаш трудым иктаж мо сэмын аралымаш нэргэн тушто шонымат огыл.

Тэвэ молан капиталист эллаштэ ӱдрамаш-шамыч ава лиймаш дэчын отказатлаш вынуждэнный улыт. Тэвэ молан тушто йэш шалана да аза шочмаш изэмэш.

Совэт ӱдрамаш-шамыч 8 март кэчын ий йэда эртэн толмо корныш куанэн ончат. Нуно кажнэ ийын сай, эшэат волгыдо ончыклык илышым ыштымаштэ у сэнгымашым палэмдэн, кэртыт.

Капиталист эллаштэ ик куанымашан йавлэньэ гына утыр-утыр палэмдалтын шога. Тидэ — буржуазный элласэ ӱдрамаш-шамычын сознаньышт кушмаш, ӱдрамаш пашазэ классын рэвольуционный кучэдалмашкыжэ, шкэ праважэ вэрч кучэдалмашкэ утларак ушнэн шога.

Китай дэн Испанийсэ сарчыла элласэ ончыл ӱдрамаш-шамычым тарватэн. Китай калыклан да рэспубликанский Испанийлан полшымаштэ ӱдрамаш-шамыч эн кумда участийым приниматлат. Пытартыш кок ийыштэ чыла эллаштат сар дэн фашизм ваштарэш выступатлышэ пэш шуко ӱдрамаш организаций-шамыч организоватлалтыныт.

Совэт ӱдрамаш-шамычын пийалан илышышт мэмнан вэс элласэ ака-шӱжар-шамычым правадымылык, кӱчызылык, эксплоатаций ваштарэш кучэдалаш тарвата. Класс шотышто изашольо-шамыч дэнэ пырльа капиталист элласэ ӱдрамаш-шамыч капитализмын пумо правадымылыкшэ ваштарэш кучэдалмэ протэст йӱкыштым эшэ утларак нöлталыт.

Н. Волочанскайа.

КОМСОМОЛ ОЗАНЛЫКЫШТЕ ПОРЯДКЫМ ЫШТЫМАН

Комсомол озанлык кӧч кунамат порядкышто лийман, комсомол документ-шамычым кузе лийын тугӧ аралымаш тушманлан полша. Тугӧ гынат, Сотнур райкомол секретарь Алмакаев йолташ комсомол озанлыкышто порядкым ышташ огешат шоналтӧ. Архивыште порядке укӧ. Дела-шамыч ургыдӧ шаланен кийат. Шкафышке модыш-шамычым, гармоньым, комсомол озанлыкыш относитлыдымӧ моло ӱзгар-шамычым оптымо. Личный карточкым несгораемый шондыкыш оптымо олмеш, ӱстел йашлыкыште веле кийыкта.

Комсомольский взнос погымаштат порядкым ыштыме огыл. Тыштӧ членский взнос погымашт ВЛКСМ ЦК-ан инструкцийжым пудыртылыт. Колхозник-комсомолец шамыч дӧч тылзылан 50 ырым погышаш гын, 25 ырым гына погат.

Верласе комсомол организацийлаште комсомол озанлык безответственне кучалтеш. Йанда заводышто ожсо комсомол комитет секретарь Терентьев комсомол озанлыкым шала кучен, 37 тенгӧ членский взнослан погымо оксам растратитлен. У секретарь Шепенов йолташ тыжечын нимогай выводым ыштен огыл. Комсомол озанлык кызытат шала кийа. Тидӧ комитетыште комсомолка Кидалашева идалыкат пелылан членский взносым тӱлен огыл. Моло комсомолец-шамычат (Андреев, молат) членский взносым жапыште тӱлен огыт шого.

Сотнур ВЛКСМ райкомышто да верласе организацийлаште комсомол озанлыкым безответственне кучат. ВЛКСМ ЦК-н комсомол озанлык нерген инструкцийжым огыт шукто. Тыште порядкым ыштен, чыла ситыдымашым тӧрлатыман.

Осипов.

Дисциплине начар

Комсомол уставым илышыш пуртен шогымаш—кажне комсомолецын священный обязанностьшо да долгшо. Но тидым „Шанче" колхоз пеленсе комсомол организацийыште (Моркор-н)шуктен огыт шого. Организацийыште чылаже 9 комсомолец шотлалтеш. Нунын коклаште пашам ыштымаш укӧ. Тевӧ Йефимов Л. 1928 ий годсек комсомолышто шога гынат, тудын илышыже дене иктат интересоватлен огыл. Тудо ындӧ 2 ий лийеш членский взносым тӱлен огыл. Тыгай тӱлыдымӧ-шамыч молат йатыр улыт.

Комсорг Захаров йолташлан тидӧ раш пале гынат, нимогай мерымат ыштен огыл.

Райкомолат тидым тӧрлаташ пижын огыл.

Саньу.

ТӰНЬАМБАЛСЕ ӰДРАМАШ КӦЧЕ

Марий АССР Исполкомын IX-ше сессийыштыже комсомолка-шамыч. Сӱретыште (шола гыч пурлашке): Исполком член **М. Никитина**, СССР Верховный Совет депутат **А. Толстова**, Исполком член-шамыч **З. Руссакова** ден **А. Смирнова**, СССР Верховный Совет депутат **М. Сергеева**, Исполком член **М. Йушкина**. **Фото Рыбаковын.**

ӰДРАМАШ—КОЛХОЗЫШТО КУГУ ВИЙ

Мый тошто илышым книга гыч лудын да шонгго-шамычын кутырмашышт гыч гына палем. Ожно ӱдрамашын илышыже пий илыш гай лийын. Тидым мый шке авамын илышыже гыч палын налынам. Тудо тунемаш шонен улмаш. Но тидым тудо ыштен кертын огыл. Вет ожно ӱдрамашым аклен огытыл, мыскылэныт веле.

Мемнан совет ӱдрамаш тӱньаште эн пийалан ӱдрамаш. У Сталинский закон—тӱньамбалне эн демократический Конституций мланна—ӱдрамаш-шамычлан, путырак кугу права-шамычым пуэн.

Мемнан йӧратымӧ вождьна—шергӧ Иосиф Виссарионович **Сталин** йолташ „ӱдрамаш—колхозышто кугу вий" манын ойлен. Тидӧ пеш чын. Мемнан колхозышто ӱдрамаш-шамыч пеш кугу пашам ыштат. Мемнан ӱдрамаш-шамыч фермыште вуйлатат, складовщиклан шогат, правленийӧ чын улыт, молат.

Мый шкенан колхозышто кодшо ий рьадовой колхозница ылым. Пашам сайын ыштымемлан мыйым колхоз шуко кана пӧлеклен, да пытартышлан мыйым тракторно курсыш тунемаш колтыш. Кызыт мый курсышто тунемам. Тунемаштат ончылно каем. Кызыт чыла предмет денат отлично да хорошо тунемам.

Совет ӱдрамаш-шамычым пийалан илыш корныш лукмыжлан кугу тау Сталин йолташлан.

Актуганова.
Звенига район, „Мушмарий" колхоз.

Ӱдрамаш—калык творчествыште

ӰДРАМАШ ЫНДӦ ТӦР ПРАВАН

(Частушко-шамыч)

Налам Ленинын
партретшым,
Налам шӧртньӧ рамычкым
Волгыдышко луктын тудо
Пычкемыш
крестьйанычкым.

Праванажым пален онал
Каргымӧ ылье илышна.
Ындӧ йӧратымӧ вождь
Сталин
Пойан илышым пуэн
мланна.

Ожно черкышке мӧ коштна
Поп улдымым колышташ.
Поп-шамычше мланна
ойлышт
Пӧрйенгын кул—ӱдрамаш.

Тангем фермым вуйлата
Йошкар орден онгышто.
Тыгай сайе ӱдыр дэке
Мийаш лийеш вожылдӧ.

Эх тый шудо, кужо шудо
Улат тый ужар тӱсан.
Йалсоветыште тангем—
Оза чыла пашалан.

Монденам мый, монденам,
Ойгым, йӧсым монденам.
Пуэм йаслыш икшывем,
А шке пашаш каем.
Кушкын шу тый, йытынем,
Пелед, пелед йытынем.
Сай аршашым мый ыштен
Ленин пусакыш нангайем.
Тӱшка дене, тӱшка дене
Тый чонгештӧ кӧгӧрчан.
Мыйын шокшо саламем
Каласе вождь Сталинлан.

Рушла гыч смысловой переводым МАКС МАЙН *ыштен.*
(„СССР калык творчестве" книга гыч).

КӦ ТОЛЕШ

Кӧ толеш, кӧ толеш,
Курык гычын волалеш
Туфльо чапле, платье—
шолк
Йӱла веле йылгыжеш.
Да вет тидӧ тудо шол,
Ожно йӧсын илышет.
Лач изи пелешыш гай
Нур коклаш шудыштет.
Ты кумда пасу гычын
Вожгӧ кӱрын куштырам.
Ты пелешыш чевергалын
Сок ден темалтын вара.
Лач мардежым колтымеке
Куштыражым кӱршт
кышкен,
Вара налын тулыкнаже
Уло чапше ден вийнен.
Маке гайе пеледе тудо
Кече дек нӧлталалт шоген,
Бойевой комсомолышто
Ушым тудо тӱрс погэн.
Мо лий тевӧ тудын дене
Ындӧ ончылза чылан.
Тудын дӧч мотор да
стройно
Уке шол тыгай ушан.
Так арам огыл нур(ы)што
Вийжым тудо ыш чаманӧ
Книга ден эр мартенӧ
Келге йӱдым ертарен.
Тунемалын, кызыт тевӧ
Агроном лийеш.
Колхозна йеда тыгӧ
Калыкна кушкеш.
Кӧ толеш, кӧ толеш,
Курык гычын волалеш,
Туфльо чапле, платье—
шолк
Йӱла веле йылгыжеш.

Рушла гыч смысловой переводым СТРЕЛЬНИКОВ ИЛЬА *ыштен.*
(„СССР калык творчестве" книга гыч).

КАПИТАЛИСТ ЭЛЛАШТЕ

Республиканец-шамыч 293 фашистский самольотым шалатеныт

1937 ийсе воздушный кучедалмаш-шамычын итогшо

Испанский печатьеш Испан республик национальне оборон министерствын 1937 ийсе воздушный кучедалмаш-шамычын результатше нерген сообщеньыже публиковатлалтын.

Ик ий жапыште республиканец-шамыч интервент-шамыч дене кучедалмаште „Гейнкель", „Юнкерс", „Фиат", „Савойя", „Ромео", „Фоккер" да моло типан 293 фашистский самольотым шалатеныт.

Самольот-шамычым утларакше ийуль тылзыште шалатымӧ. Ийуль тылзыште—78, апрельыште—30, ийуньышто—39, сентьабрьыште—24 самольотым.

Тидӧ жапыштак испан народный армий 92 самольотым, вес семын манаш гын—3 пачаш шагалрак йомдарен.

Йапон армийын йомдармыже

Чын данный-шамычын каласымышт почеш йапон армийын 1938 ий 1 йанварьлан Китайеш йомдарымыже тыгай размерыш шуын.

Сухопутный армий. 42230 йенг колен, 142150 йенг сусырген, 8510 йенг увер дӧч посна йомын.

Авиаций. 387 сухопутный да морской самольот-шамычым пытарымӧ, 376 пилот колен, увер дӧч посна 87 пилот йомын да 109 пилот сусырген.

Тенгыз вий. 3240 йенг колен, увер дӧч посна 460 йенг йомын, 4 крейсер сережнын сусырген. Тиддӧч посна, китайец-шамыч 4 йапонский канонеркым (военный корабль) шалатеныт, пехот батальонан 4 транспортым вӱд йымак пуртен колтеныт.

Тиддӧч посна 5 тылзат пеле кучедалме жаплан йапон армийын 198172 йенгже строй гыч лектын.

Комсорг уке

Токтай-Бельак пеле кыдалаш школышто (Кужэнер район) комсомол организаций организоватлыме. Но комсоргым кызытат сайлыме огыл.

Райкомол комсоргым сайлыме нерген огешат шоналтӧ.

Мокейев И.

Отв. редактор—**Г. М. ЭРСКИЙ.**

Адрес редакции: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комн. № 74, телефон № 90.

Упол. Главлита Мар. АССР А—186. Тираж 3000 экз. Йошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата. Из-во „Марий Коммун".